

Ústav anglického jazyka a didaktiky

Dominika Ortutayová

Středoanglické prefigované adjektivní inovace domácího původu (1200-1400)

(Middle English adjectival innovations of native origin (1200-1400) formed by prefixation)

Diplomová práce, Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav anglického jazyka a didaktiky, 93 s.

Praha, květen 2016

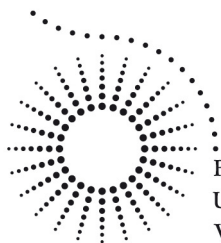
posudek oponenta

Diplomová práce Dominiky Ortutayové si klade za cíl popsat a zhodnotit vývoj vybraných derivačních slovotvorných vzorců založených na domácím, tj. anglosaském, lexikálním materiálu v průběhu středoanglickém období. Práce se zaměřuje na analýzu prefigovaných adjektivní inovací z let 1200-1400 (tedy adjektiv, jejichž první výskyt je možno textově doložit nejdále do tohoto vybraného období). Tyto inovace autorka hodnotí jednak z hlediska jejich významové a formální struktury, jednak z hlediska jejich pozdějšího vývoje v moderní angličtině. Zabývá se tedy nejen problematikou produktivity daných prefixů v období středoanglickém, ale i otázkou toho, zda se nalezené inovace v jazyce udržely i v následujících staletích či nikoli.

Teoretickou část práce tvoří pět základních pododdílů. V prvním se diplomatka věnuje srovnání staro- a středoanglického období z hlediska sociolingvistického, v němž poskytuje základní přehled relevantní geopolitické situace, kulturních aspektů i domácí literární tradice. Následující pododdíly jsou věnovány anglickému gramatickému a lexikálnímu systému z hlediska jazykové typologie. Kapitulu uzavírá diskuse nad otázkami produktivity prefixace coby slovotvorného procesu v historickém vývoji angličtiny.

Praktická část práce je založena na rozboru 219 adjektiv získaných z textových dokladů v *Oxford English Dictionary*. Při sběru dat se autorka zaměřila na adjektiva, jejichž první zaznamenaný výskyt spadá do období mezi léty 1200 a 1400. Za účelem podrobnějšího rozboru bylo toto období dále rozděleno na čtyři časové úseky po padesáti letech. Z analýzy byla vyloučena adjektiva odvozená od negermánského základu a adjektiva potenciálně vzniklá derivací z již prefigovaných slovesných tvarů. Při sběru dat a vyhodnocování zkoumaného materiálu bylo nutné též vzít v úvahu přítomnost různých ortografických variant, indikujících splývání dvou či vícera předpon různého původu nebo významu, a otázku slovotvorné transparentnosti (zejména u slov, která se dochovala i v pozdějších obdobích).

Ve zkoumaném vzorku bylo možno identifikovat celkem 13 přípon (*a-*, *at-*, *be-*, *for-*, *in-*, *mis-*, *of-*, *up-*, *out-*, *over-*, *un-*, *y-* a *wan-*). Na základě poznatků předestřených v teoretické části práce byl očekáván postupný pokles produktivity těchto prefixů způsobený fonetickou erozí v nepřizvučných slabikách a následným formálním i sémantickým prolínáním původně odlišných lexikálních jednotek. Tyto tendence je možno velmi dobře pozorovat např. u předpon *a-*, *be-* či *for-*. Nedostatek formálního rozlišení přípon nicméně může činit velice obtížným následné zhodnocení produktivity afixu, jako se tomu ukázalo být v případě *mis-*

Ústav anglického jazyka a didaktiky

(splývajícího s francouzským *mes-*). Z hlediska slovtvorného základu byly u zkoumaných adjektiv nejsilněji zastoupeny participiální tvary, které se však v delším časovém horizontu ukázaly jako relativně nestabilní (do současné angličtiny se jich dochovalo pouze 32%). Naopak adjektiva odvozená od substantivních základů se dochovala všechna. Ze třinácti zkoumaných přípon jich bylo na základě předem stanovených kritérií možno označit sedm za neproduktivní či s klesající produktivitou, u čtyřech z nich produktivita ve zkoumaném období stoupá. Nejsilněji je možné produktivitu pozorovat u předpony *un-*; více než polovina z celkových 80 středoanglických novotvarů vytvořených pomocí této předpony se užívá i v moderní angličtině. Speciálními případy pak z hlediska produktivity tvořily přípony *wan-* a *a-*. U prvé z nich došlo k lexikalizaci odvozených adjektiv, která tak přestala být vnímána jako derivovaná, u druhé je možné pozorovat velkou diskrepanci v produktivitě s odlišnými typy slovtvorných základů.

V předložené diplomové práci je třeba ocenit názornost a přehlednost, s jakou se autorce podařilo na relativně malém prostoru takto komplexní téma uchopit. Text obou kapitol je psán výstižně a čtivě, byť se místy objevují objevují chyby formálního i jazykového charakteru (nesjednocené formátování uvozovek a apostrofů, občasné překlipy, chybování ve členech a předložkových vazbách – např. *from the following reasons* – str. 29 – a občasné ne zcela vhodné či obvyklé lexikální volby – např. *fathom* – str. 13ff.)

Otázky k obhajobě:

- Mohl by ústup *a-* (str. 36) souviset s nástupem jiných perfektivizačních konstrukcí?
- Proč je *unhappy* zařazeno mezi adjektiva, která již nejsou užívaná v současné angličtině (str. 56)?
- Je možné nalézt důvody pro to, proč se adjektiva s *up-* dochovala v tak hojné míře, pokud byla původně primárně poetického charakteru (str. 63)?

Závěr:

Diplomová práce Dominiky Ortutayové zcela splňuje požadavky na tento typ práce kladené. Doporučuji ji proto k obhajobě a předběžně hodnotím jako *výbornou*.

Mgr. Jiřina Popelíková

V Praze dne 19. 5. 2016